

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації Гряника Антона Володимировича «Розвиток ринку інформаційно-комунікаційних технологій в умовах цифрової економіки», яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Здобувач Гряник Антон Володимирович в повному обсязі виконав Індивідуальний план підготовки доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Освітня складова програми в обсязі 42 кредитів ECTS виконана в повному обсязі, яка включала цикл загальної підготовки 13 кредитів, цикл фахової підготовки 29 кредитів (12 кредитів – нормативні компоненти, 12 кредитів вибіркові компоненти, 5 кредитів – педагогічна практика). Здобувач успішно склав усі іспити і заліки, передбачені навчальним планом

У процесі навчання здобувач набув усіх компетентностей –теоретичних знань, вмінь і навичок, визначених Стандартом вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня (доктор філософії) за спеціальністю 051 Економіка (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки), затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 10.05.2022 р. № 424.

Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно. Здобувач плідно співпрацював з науковими керівниками: д.е.н., професором Соболевим В.М. та з д.е.н., професором Корепановим О.С.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження

Функціонування цифрової економіки в умовах цифрової трансформації є ключовим чинником, що визначає розвиток сучасної економіки, оскільки вона істотно трансформує традиційні економічні моделі, виробничі процеси та механізми взаємодії між суб'єктами господарювання. Цифрова трансформація, яка супроводжується стрімким технологічним прогресом, глобалізацією та повсюдною інтеграцією цифрових рішень у всі сфери економічної діяльності, сприяє посиленню продуктивності, конкурентоспроможності та стійкого економічного зростання. У цьому контексті особливого значення набуває ринок ІКТ, який виступає як фундаментальний компонент цифрової економіки та одночасно як динамічне середовище для розвитку інновацій, цифрових сервісів та нових форм економічної взаємодії.

Ці технології не лише змінюють технологічну інфраструктуру, а й створюють передумови для формування нових бізнес-моделей, зокрема платформної економіки, цифрових екосистем та моделей спільного споживання. Водночас ринок ІКТ виконує функцію інтегратора, забезпечуючи цифровізацію інших секторів економіки та сприяючи підвищенню ефективності управлінських рішень шляхом використання цифрових даних і аналітики.

Цифрова економіка охоплює широкий спектр цифрових інструментів і процесів, які забезпечують автоматизацію бізнес-операцій, персоналізацію послуг, розширення доступу до ринків та прискорення інноваційних циклів. Одним із ключових наслідків функціонування ринку ІКТ є переосмислення ролі інформації як економічного ресурсу, що зумовлює необхідність впровадження нових підходів до захисту даних, кібербезпеки та регуляторного забезпечення. Крім того, цифрова трансформація сприяє формуванню нових професійних компетентностей, зростанню попиту на цифрові навички та створенню інноваційних форм зайнятості, водночас загострюючи проблеми цифрової нерівності.

Пандемія COVID-19 значно прискорила процеси цифровізації, зробивши ринок ІКТ критично важливим для забезпечення безперервності економічної діяльності, зокрема, у сферах дистанційної роботи, електронної комерції та онлайн-освіти. Таким чином, ринок ІКТ у контексті цифрової трансформації не лише слугує драйвером модернізації економіки, але й потребує комплексного підходу до формування політик, спрямованих на розвиток інфраструктури, забезпечення доступності цифрових рішень, підвищення цифрової інклюзивності та підтримку інновацій. Це вимагає системного переосмислення економічних, соціальних і нормативно-правових засад функціонування цифрової економіки на національному та міжнародному рівнях.

Збройна російська агресія проти України лише актуалізувала проблему цифрових комунікацій усередині країни та у світі у цілому, оскільки зростаюча частина світової торгівлі взагалі, та торгівлі товарами і послугами ІКТ, зокрема, переміщується на цифрові платформи.

Отже, подальший розвиток ринку ІКТ є не лише економічною необхідністю для України, але й її стратегічним пріоритетом, що визначає здатність держави адаптуватися до сучасних викликів, забезпечити сталий розвиток та інтеграцію до світової цифрової спільноти.

Таким чином, проблематика вивчення сучасного ринку ІКТ – як на національному, так і на глобальному рівнях є вкрай актуальною. **Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.**

Дисертацію виконано в межах планової теми НДР кафедри економічної теорії та економічних методів управління Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Сучасна господарська система: інформаційно-комунікаційні імперативи посткризового розвитку» (номер державної реєстрації 0121U100453). де особисто дисертантом розкрито сутність ринку товарів і послуг у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, окреслено специфіку його функціонування в умовах цифрової економіки, а також поглиблено розуміння даного ринку крізь призму конкретних товарів і послуг, що виступають невід'ємним компонентом соціально-економічного розвитку.

4. Особистий внесок дисертанта в отримання наукових результатів.

Наукова новизна результатів дослідження, отриманих особисто здобувачем, полягає в наступному:

вперше:

- розроблено методологічний підхід щодо коригування оцінки розмірів ринку ІКТ шляхом використання нового показника - коефіцієнта реекспорту, який може бути застосований для оцінки реекспортних операцій в країнах, що не надають повної інформації про обсяги реекспорту. Запропонована методологія дозволяє більш точно визначати провідних експортерів товарів ІКТ з урахуванням реекспорту і може бути використана для дослідження інших ринків;

дістали подальшого розвитку:

- наукові уявлення щодо каталізаторів цифрової трансформації соціально-економічних процесів: масове впровадження освітніх цифрових платформ та хмарних інфраструктур для забезпечення безперервності бізнес-процесів; посилення кібербезпеки як засобу нівелювання негативних наслідків кібератак; різке зростання частки е-комерції у системі світової торгівлі; перехід освіти на онлайн-технології; започаткування використання смартфонів як інструменту боротьби з пандемією Covid-19.

-наукове тлумачення щодо функціональної структури сучасного цифрового соціально-економічного середовища шляхом його представлення як єдності технологічних (система ІКТ забезпечує обмін даними між економічними суб'єктами, а система ідентифікації - цифрову верифікацію), фінансових (цифрові валюти центробанку та децентралізовані криптоактиви) та інституційних (е-комерція та інтернет речей - збір та обмін даних у реальному часі) складових;

-наукове бачення щодо специфіки методологічних засад аналізу ринку ІКТ, яка включає, окрім традиційних складових (попит, пропозиція, ціна), також специфічні елементи (інновації та регуляторний вплив); на цій основі запропоновано авторську сегментацію сучасного ринку ІКТ як єдність товарного ринку ІКТ (виробництво, розповсюдження і споживання товарів, призначених для обробки та передачі інформації електронними засобами) та ринку послуг ІКТ(нематеріальні послуги, що забезпечують, полегшують або доповнюють функцію обробки інформації та комунікації);

- теоретичні підходи до розуміння методології вимірювання подібності країн-експортерів та імпортерів на ринку ІКТ: на відміну від застосування кількісних характеристик, запропоновано застосовувати кластеризацію часових рядів, на основі якої виділено і охарактеризовано чотири кластери відповідно типу динаміки ринку ІКТ: послідовне зростання (розвиток інфраструктури та нарощування обсягів торгівлі ІКТ, незначні коливання на фоні висхідного тренду, поступове падіння (суттєве зменшення обсягів експорту ІКТ з можливим частковим відновленням у пізніших періодах., унікальна поведінка (поєднання рис різних груп, різке падіння або висока варіативність) і стабільна динаміка (відносно рівні обсяги торгівлі ІКТ без суттєвих відхилень упродовж усього досліджуваного періоду;

-наукові уявлення щодо методології ціноутворення на ринку ІКТ шляхом виявлення двох моделей ціноутворення на ринку програмних продуктів - відкритої (ціна оприлюднюється у відкритому доступі; споживач може порівняти тарифні плани та обрати відповідний варіант, зокрема безкоштовну ознайомлювальну версію з обмеженим функціоналом) та закритої (ціна формується індивідуально

після безпосереднього контакту з постачальником; посилення клієнтоорієнтованості, проте збільшує час на ухвалення рішень) ціни;

удосконалено:

-систематизацію соціально-економічних зв'язків економічних суб'єктів в цифровій економіці на основі обміну даних з використанням ІКТ шляхом виділення чотирьох суб'єктів - громадянин(Г), держава (Д), бізнес (Б), світ (С), семи ключових парних взаємодій в національній економіці та змістовного розкриття форм і каналів цих взаємодій усередині кожної пари (Г-Г: повідомлення, перекази, соціальні мережі; Б-Б: договори, замовлення, служби доставки; Д-Д: міжвідомчий обмін, бюджет, податки; Г-Б: персональні дані, персоналізовані послуги; Д-Б реєстрація, фінансові та бухгалтерські звіти; Г-Д: ідентифікація, держпослуги, «Дія»; Д-С зовнішня торгівля, міжнародні зобов'язання);

-структуризацію ринку ІКТ на основі критерію рівня аналізу ринку, виділення на цій основі чотирьох відповідних рівнів та змістовне розкриття особливостей кожного з них на прикладі ринку смартфонів: локальний (виготовлення для однієї або групи сусідніх країн, ексклюзивні функції -локальні платіжні системи, ПЗ затверджене урядом, обмежена мовна підтримка, прив'язка до одного оператора), регіональний (регіональні моделі для Європи, Африки, Америки; широка мережева сумісність, підтримка кількох мов, розблокований статус), міжнародний (обмежене поширення в країнах без спільних кордонів, чітко виражені оператори, специфічні частотні діапазони або відмінна технологія, що вирізняє модель), глобальний (моделі для використання в багатьох регіонах, широка мережева сумісність, підтримка багатьох мов, розблокований статус, відкритий доступ до стандартного магазину застосунків);

- типологізацію динаміки зовнішньоторговельних операцій на ринку ІКТ на основі чотирьохелементної бізнес-моделі часових рядів Smooth-Eratic-Intermittent-Lumpy шляхом виділення та розкриття змісту чотирьох типів динаміки за критеріями регулярності та стабільності: гладкий (регулярні та стабільні операції; можливо виокремлення сезонних коливань), переривчастий (нерегулярні та стабільні операції, чітко визначені виробничі потужності), блукаючий (регулярні, але нестабільні операції; наявність різких змін через економічні або політичні фактори), шорсткий (нерегулярні та нестабільні операції, схильність до різких змін без системності

Усі отримані наукові результати є одноосібним доробком здобувача та отримані ним самостійно.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, є достовірними і науково обґрунтованими, що знаходить своє підтвердження у відповідальному і мотивованому використанні законодавчої бази та нормативних документів, значного масиву наукової інформації та достовірних статистичних та первинних даних, оброблених з використанням наукових методів аналізу та дослідження, у підкріпленні отриманих висновків і рекомендацій фактичним матеріалом та результатами розрахунків, проведених

особисто автором, у критичному використанні багатьох літературних джерел зарубіжних та вітчизняних авторів..

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони поглиблюють наукові уявлення про функціонування сучасного ринку ІКТ та містять удосконалений автором інструментарій його дослідження.

Розроблений автором підхід до розрахунку коефіцієнтів реекспорту дозволить переглядати конкурентні рейтинги провідних країн-експортерів товарів. Це є особливо важливим в умовах цифрової економіки, оскільки розвиток торгівлі досяг рівня, коли країни здатні утримувати конкурентну перевагу за рахунок того, що виконують функції проміжного логістичного центру.

Матеріали дисертації також можуть бути використані в освітньому процесі під час викладання навчальних дисциплін соціально-економічного спрямування, зокрема, курсів з основ економічної теорії, цифрової економіки, ціноутворення.

Окремі результати можуть бути використані для проведення подальших наукових досліджень з питань цифрової трансформації локальних ринків, а також для підготовки економічних прогнозів на рівні міністерств, територіальних громад і міжнародних донорських проектів.

6. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Результати дослідження у достатній мірі опубліковані у 6 статтях здобувача у фахових наукових виданнях України категорії «Б»:

7.1. Гряник А. Еволюція моделей і стратегій ціноутворення на ринку програмних продуктів. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-61>

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4727>

7.2. Гряник А. Регіональний аналіз цін на послуги у мобільних застосунках на платформах Google Play Store і Apple App Store. *Економіка та суспільство*. 2024. № 69.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-46>

URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5147>

7.3. Гряник А. Вплив цифрових платформ на динаміку ринку мобільного програмного забезпечення: глобальний та регіональний виміри. *Цифрова економіка та економічна безпека* 2025. № 2 (17). С. 274-280.

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-45>

URL: <https://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/660>

7.4. Соболев В., Гряник А. Динаміка конкурентного середовища світового ринку смартфонів у розрізі провідних брендів. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. № 1 (16). С. 383-391.

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.16-58>

URL: <https://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/609>

Особистий внесок Гряника А.В. – виявлення та систематизація сучасних тенденцій розвитку світового ринку ІКТ на глобальному та регіональному рівнях

на прикладі сегменту ринку смартфонів, розкриття особливостей конкурентної поведінки провідних виробників на окремих субринках.

Особистий внесок Соболева В.М. – участь у підборі джерел для написання статті, підготовці огляду цих джерел, складенні списку використаних джерел та остаточне редагування тексту.

7.5. Гряник А., Соболев В. Методологія коригування конкурентних рейтингів на світовому ринку ІКТ. *Підприємництво та інновації*. 2025. № 36. С. 12-18.

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/36.2>

URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/802>

Особистий внесок Гряника А.В. – обґрунтування ідеї щодо необхідності зміни підходів до порівняння країн за рівнем розвитку ринку ІКТ на основі запропонованого особисто Гряником А.В. показника «коефіцієнт реекспорту» та застосування цього показника для побудови скоригованих рейтингів країн - учасників ринку ІКТ.

Особистий внесок Соболева В.М. – участь у підборі джерел для написання статті, підготовці огляду цих джерел, складенні списку використаних джерел та остаточне редагування тексту.

7.6. Гряник А.В. Сучасні тенденції розвитку попиту та пропозиції на ринку смартфонів: глобальний, регіональний та національний рівні. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2025. № 5(20). С. 202-208.

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.20-29>

URL: <https://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/856>

8. Апробація матеріалів дисертації

Положення та висновки проведеного дослідження доповідались на 5 міжнародних конференціях з публікацією тез доповідей:

8.1. Гряник А. Нові алгоритми отримання даних для дослідження цифрової економіки. Сучасна статистика: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXII міжнародної науково-практичної конференції з нагоди дня працівників статистики. Київ, 06 грудня 2024 р. Київ: Інформаційно-аналітичне агентство, 2024. С. 241-244.

URL: <https://ir.nasoa.edu.ua/handle/123456789/1269>

8.2. Гряник А. Цифровізація громадських послуг шляхом використання мобільних застосунків. International Scientific Conference The Economy Today: Current Issues and Transformational Processes: Conference Proceedings (June 6-7, 2025. Leipzig, Germany). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 220 pages. С. 15-17.

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-569-3-4>

URL:

<http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/633/16745/35535-1>

8.3. Гряник А. Нелегальне поширення програмного забезпечення в умовах цифрової економіки. International Scientific Conference Economic Transformation in the Context of Global Challenges: Current Issues. Conference Proceedings (February 7-8, 2025. Klaipeda, Lithuania). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 232 pages. С. 24-26.

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-529-7-8>

URL:

<http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/568/15367/32422-1>

8.4. Гряник А. Типологія форм взаємодії суб'єктів цифрової економіки на основі обміну даними. International Scientific Conference The Economic System Under Global Challenges : Conference Proceedings (September 19–20, 2025. Klaipeda, Lithuania). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 140 pages. С.8-10.

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-603-4-3>

URL:

<http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/661/17500/37510-1>

8.5. Гряник А. Стратегії ціноутворення в сегменті програмних продуктів і послуг сучасного ринку інформаційно комунікаційних технологій. International Scientific Conference Current Problems of the Country's Economy: Global Experience and Domestic Realities: Conference Proceedings (November 7-8, 2025. Kielce, Poland). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 212pages. С. 8-10.

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-633-1-3>

URL:

<http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/683/18074/38575-1>

9.Оцінка структури, мови та стилю дисертації

Дисертація має добре продуману структуру, яка дозволила глибоко і всебічно розкрити заявлену тему.

Зміст дисертації викладено доказово, логічно, грамотно, доступною літературною мовою.

10. Відповідність змісту дисертації спеціальності, за якою вона подається до захисту.

Дисертація повністю відповідає спеціальності 051 «Економіка», за якою вона подана до захисту, оскільки в ній досліджено систему соціального захисту, яка є складовим елементом макроекономічної політики держави – невід'ємного елемента сучасної змішаної економіки..

11. Дотримання академічної доброчесності

Здобувач Гряник Антон Володимирович в процесі виконання дослідження дотримувався усіх принципів академічної доброчесності. Дисертація пройшла перевірку в антиплагіатній системі Strikeplagiarism і отримала позитивний висновок щодо правомірності усіх запозичень та їх належного оформлення.

12. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота є самостійним, завершеним дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати, які в сукупності розв'язують актуальне наукове завдання виявлення тенденцій розвитку ринку інформаційно-комунікаційних технологій, як одного з ключових ринків економічної системи в умовах цифровізації економіки, що має істотне значення для економічної теорії та практики господарювання в Україні.

Дисертація Гряника А.В. відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.02.2022 р. № 44 (з наступними змінами), а її автор – Гряник Антон Володимирович – заслуговує на присудження наукового ступені доктора філософії з економіки.

Висновок затверджено на засідання кафедри економічної теорії та економічних методів управління 28 квітня 2026 р. (протокол № 13).

Результати відкритого голосування:

«за» – 9 з 9 членів кафедри, що були присутніми на засіданні;

«проти» – 0 ;

утримались – 0.

Загальна кількість членів кафедри – 9.

Головуючий на розширеному засіданні
кафедри економічної теорії та
економічних методів управління,
д.е.н., проф., в.о. зав. кафедри економічної
теорії та економічних методів управління
Харківського національного університету
імені В.Н.Каразіна

Андрій ГРИЦЕНКО